

УДК 316.73 7.03. 7.04

DOI: 10.31548/hspedagog2020.03.106

СЕМАНТИКА РЕЛІГІЙНИХ ОБРАЗІВ У МИСТЕЦТВІ ВІДРОДЖЕННЯ**КАВУН В. М.**, доцент кафедри культурології,

заслужений артист України, доцент

Національний університет біоресурсів та природокористування України

E-mail: v_kavun@ukr.net

ORCID: 0000-0001-5806-3299

Анотація. Мета дослідження – розглянути культуру та мистецтво епохи Відродження та дослідити семантику релігійних образів окресленого періоду. **Методологія дослідження.** Поставлені у даній роботі завдання зумовили використання наступних дослідницьких методів, а саме: аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації теоретичного матеріалу, порівняння та узагальнення результатів, отриманих в процесі вивчення теоретичного матеріалу та спеціалізованих видань, які висвітлюють дану проблематику. Вирішення поставлених завдань було досягнуто шляхом застосування в роботі порівняльно-історичного, описового, логічного та системного методів. **Наукова новизна.** Виявлено семантику біблійних образів у творчості митців епохи Відродження. **Висновки.** У добу Відродження формується зовсім нова самосвідомість людини, серед духовних цінностей перевага надається благородству та особистим достоїнствам особистості. Сенс життя закладається не в спасінні душі, а у творчості, самопізнанні, служінні людству, суспільству, а не Богу. Бог, давши людині свободу волі, дав їй право самій творити свою долю та визначати власне місце у світі. Оскільки церква того часу ще мала велику силу, основні ідеї художників того часу втілювалися у творах з релігійною тематикою, але в їхніх картинах були відчутні існуючі протиріччя між гуманістичним, глибоким життєвим змістом та традиційними релігійними сюжетами. Твори епохи Відродження передавали буття людини, навколо якої відбувалися біблійні картини, все це існувало в одній площині.

Ключові слова: культурна спадщина, мистецтво Відродження, семантика, художний ідеал, культура, релігія.

Актуальність теми дослідження. Культура епохи Відродження – найцікавіший період у розвитку європейської культури, яка вражає своєю масштабністю та величчю. У цей період значного розвитку набули науково-теоретичні думки, які знаменувалися появою низки трактатів. Поєднання наукового та художнього знання знайшли своє відображення у творах мистецтва.

Основною естетичною категорією цієї епохи є поняття краси та принцип гуманізму. Скульптура, архітектура, олійний та фресковий живопис значно еволюціонують, серед художніх творів характерні картина та пам'ятник. Митці у своїх творах

втілюють уявлення про вільну, гармонійну особистість, обдаровану та всебічно розвинену, яка пізнає та перетворює світ. Будь-яка творча діяльність досліджуваного періоду має сакральний зміст. Оскільки мистецтво відображає основні настрої суспільства, за його творами можна охарактеризувати становлення та розвиток періоду Ренесансу.

Актуальність нашого дослідження зумовлює відсутність наукових розвідок, присвячених семантиці релігійних образів у зазначений період. Вважаємо цю тему доцільною щодо розуміння настроїв і думок представників величної епохи,

надзвичайно багатой в культурно-мистецькому плані.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Культурі Відродження присвячені наукові праці В. Бібіхіна [2], П. Біцилли [3], Л. Брагіної, Я. Буркхардта [4], Е. Гарена [6], А. Дживелегова [7], М. Конрада, О. Лосева [10], В. Соколова, С. Стояна [12] та ін.

Метою дослідження є розгляд культури та мистецтва епохи Відродження та дослідження семантики релігійних образів окресленого періоду.

Виклад основного матеріалу. У XIV-XV ст. італійські міста переживають бурхливий розвиток. Розвивається промисловість та торгівля, економіка, банки здійснюють міжнародну діяльність, виникають ранньокапіталістичні буржуазні відносини. Міста значно збагатилися і могли виділити великі кошти на розвиток культури та науки. Виник новий соціальний прошарок суспільства, так звана інтелігенція, яка і стала діячами нової культури – Відродження.

Епоха Відродження стала важливим переворотом в культурному житті Європи, проміжною ланкою між кінцем середньовічної культури та початком формування культури Нового часу. Однією з центральних проблем культури Відродження є співвідношення між Ренесансом, гуманізмом і релігією. І все це не дарма, оскільки передумовою цього була епоха Середньовіччя, в якій велика роль належала церкві та релігії, які жорстко регламентували діяльність людини, активно впливаючи на її поведінку та свідомість. Причому церква контролювала не лише простий люд, але й феодальну знать. Вона

також пригнічувала народну культуру та гальмувала розвиток науки.

З початком XV століття ситуація дещо змінюється – виникають наукові центри, в навчальних закладах впроваджуються гуманістичні дисципліни – моральна філософія, риторика, поетика. Широкого розповсюдження набуває меценатство в особах римських пап, політичних діячів та приватних осіб. На фресках і картинах співіснують християнські святі та античні герої, простий люд та знать, оскільки художники вільні у своїй творчості і в центр сюжетів ставлять людину та її переживання та сприйняття. Тому «Таємна вечеря» Леонардо да Вінчі нагадує вечерю в таверні, як і герої, яких на ній зображено; те саме спостерігається і у творчості Мікеланджело, душа якого розривалася між ідеями Христа й Прекрасного.

Влучно зауважив Я. Буркхардт, досліджуючи релігійність людини доби Відродження: «в Італії кожен простував своєю дорогою й сотні тисяч людей опинилися посеред відкритого моря життя у повній релігійній байдужості» [4, с. 331]. У філософії відроджується античний матеріалізм і стихійна діалектика; відбувається гостра критика схоластики, софістики, релігії; створюється нова картина світу на основі геліоцентризму – заперечення геоцентричної системи Птолемея.

У цей час було здійснено багато наукових відкриттів: математичні розрахунки Паоло Тосканеллі; великі географічні відкриття Колумба, Васко да Гама, Магеллана, Марка Поло (відкриття Америки); винахід вогнепальної зброї, верстатів, мікроскопа та телескопа; розвиток знань про довкілля і про живий світ – розпочалася систематизація рослин та виникла наукова анатомія; наукові

відкриття в області медицини – досліджено мале коло кровообігу та передбачення існування капілярів іспанським медиком Мігелем Серветом; обґрунтування геліоцентричної системи М. Коперніком; винахід друкарського пресу Й. Гутенбергом; відкриття законів руху планет Й. Кеплером та інші.

У галузі культури, мистецтва та літератури з'являються істинні титани: Леонардо да Вінчі, Донателло, Мікеланджело, Данте, Петрарка, Шекспір, Рафаель, Брунеллескі, Мозаччо, Рабле, Сальвадор Роза, Веласкес, Тиціан та інші. Жодна епоха не може зрівнятися з Відродженням за такою кількістю видатних особистостей.

Завдяки гуманізму відстоюються права людини на радість і насолоду земним життям. Людина стає творцем, подібним Богу, в дечому навіть перевершуючи його. Вона вже не потребує релігійних та церковних регуляторів, які обмежують її свободу та принижують гідність. Роль церкви послаблюється, від впливу церкви поступово вивільняються всі сфери суспільного життя.

Характерною рисою епохи стає універсалізм. «Божественне в естетиці та мистецтві Відродження тяжіє до людського, але, з іншого боку, і людське тяжіє до божественного (чи, можливо, демонічного, але і будь-якому випадку – «не смертного»)» [8, с. 470]. Найпривабливішими вченнями цього часу стають платонізм та неоплатонізм, але вони дещо переосмислені. Бог стає ближчим до людини, тепер він одухотворяє світ (пантеїзм), наповнює його божественною красою, що і приваблює людину епохи Відродження – пізнання

та осмислення цього світу та себе у ньому.

Я. Буркхардт у своєму дослідженні культури Відродження в Італії, окрім наголосу на зверненні до античної традиції, зазначає, що «культура Відродження додає ще більше досягнення, яке полягає у тому, що вона вперше відкриває й дістає на білий світ зміст людини в усій її повноті» [4, с. 200].

Створюючи зовсім нове мистецтво, протилежне середньовічному, Ренесанс зберігає попередні традиції: біблійні мотиви переплітаються з побутовими сценами. Люди стають байдужими до релігії, а релігійні образи, створені митцями цієї епохи передають більшою мірою життєвий досвід людей, а не християнські міфи.

Мета мистецтва досліджуваного періоду полягає у зображенні будови світу, а божественні сили вже так не лякають, як в епоху Середньовіччя, коли вони вважалися недосяжними. З усіх видів мистецтв, найбільше цінувалося зображальне мистецтво та архітектура, метою яких є зображення реального світу та відтворення існуючої дійсності. Архітектурні будівлі набувають сакрального змісту – центрально-купольні. Всі риси стають пропорційними, спостерігається гармонійне поєднання вертикалей та горизонталей.

Відтворюючи ідеал людської особистості, діячі Відродження підкреслювали доброту, силу, героїзм людини, її спроможність творити навколо себе новий світ. Цінність людини стала визначатися її особистими чеснотами, а не суспільним становищем [1].

У добу Ренесансу було започатковано тривимірне зображення, з цією метою було

впроваджено наукову теорію лінійної перспективи, основою якої були геометрія та оптика. Вирішуються проблеми перспективи, підноситься мистецтво світлотіні, фігури зображуються рухливими. Окрема роль відводиться культу жіночої краси, її життєвий простір значно розширюється, ніж у добу Середньовіччя. Вона освічена, культурна, емансипована, захоплюється мистецтвом, вміє підтримати розмову та привертає до себе увагу, оскільки більше не ховає свою природню красу, а показує її у декольтованих сукнях, прикрасах, прикрашаючи себе косметикою.

Леонардо да Вінчі створює теорію гармонійних божественних пропорцій, стверджуючи, що «хороший живописець повинен писати дві головні речі: людину та уявлення її душі» [5, с. 151]. Да Вінчі гармонійно поєднує мистецтво та філософію у своїх шедевральних творах, вважає, що найкращим відображенням душі та внутрішнього світу людини є її обличчя.

Хоча Відродження і протиставляє себе Середньовіччю та християнству, проте воно виникло внаслідок попередніх культур, тому несе в собі відбиток багатьох їх рис. Суперечливість мистецтва цієї доби полягає в одночасній взаємодії радості та трагізму. Духовна гармонізація людини та суспільства у поєднанні з одночасною трагічністю існування призводили до загибелі та безумства. Вся культура епохи пронизана протиріччями – міфологізм поєднується з фантастикою, космічний порядок співставляється свободі вибору, античність переплітається з християнством, торжествує дух та одночасно радіє плоть.

Як зазначалося раніше, в епоху Відродження суттєво змінилися

стосунки між релігією, церквою та новою культурою. Всі сфери духовного життя стають самостійними. Не прив'язаними до релігії – мистецтво, література, філософія, наука та освіта. Хоч би як не бунтувала людина цього періоду проти церкви, проти обмеження нею своїх свобод, ідея створення світу Богом залишається непохитною.

Дослідники того часу намагаються знайти розумне в релігії та поєднати здоровий глузд з віровченням, що призводить до подальшої реформації церкви, природа стає божественною, а гармонія – її першоосновою. Кожен прояв життя сприймається як символ, образ Абсолюту. Пізнання світу відбувалося від образу до праобразу. Так як Бог був повсюди, людина більше не боялася незвіданого, тому, що знала, що опору та підтримку, життя та його сенс знайде в природі.

Формуються такі погляди на «співвідношення Бога і природи як пантеїзм (Бог = Природа) та деїзм (Бог виступає як творець світу, проте надалі в те що відбувається в світі не вмішується). В подальшому ці ідеї в повній мірі проявились в філософії Нового часу. Популярною в цей період була думка про незалежність людської пізнавальної діяльності від вищої духовної субстанції (Бога)» [11, с. 29].

Картина світу цього періоду значно змінюється – ідея божественного творіння втрачає сенс, Бога ототожнюють із природою, яка обожнена разом із людиною. Водночас з цією ідеєю, існувала й інша, яка припускалася думки, що суспільство саме не спроможне справитися зі своїми проблемами без релігії (Макіавеллі). Мислитель вважав, що потрібно створити нову церкву та переосмислити релігію, яка б

звеличувала людину, а не робила її смиренною та пригніченою.

Водночас із боротьбою проти церковного абсолютизму виникають перші теорії утопії – Т. Мор та Т. Кампанеллі. Ця нова релігія, за своєю суттю, мала б небагато спільного з історичним християнством. Крім того, гуманісти вірили у свою обраність, своє особливе призначення – виявити не лише нові ідеї, але й нову людину – освічену, неповторну, творчо розвинену.

Стосунки між релігією та суспільством, релігією та церквою особливо загострилися у добу пізнього Відродження. Суспільство залишалося релігійним, навіть гуманісти не заперечували пізнання Бога, вони вважали, що кожен робить це різними шляхами, які ведуть до єдиної мети, яка дається людині природою. В самій церкві також відбувалися зміни – декор став яскравішим, прикрашений живописом. З'явився розпис стель у церквах, що створювало ілюзію плавного переходу від земного простору до небесних світів.

Гуманісти створили нову систему знань, людину поставили в центр світу, вірили у її розум, велич та здібності. Вони вважали, що не можна людей розділяти залежно від раси, релігійних переконань та соціальної приналежності. Монополія церкви заперечується на користь інтелектуального суспільства. Таким чином, в епоху Ренесансу реалізуються ідеї людини, яка сама обирає та визначає свій шлях.

Яскравим представником епохи Відродження є Данте Аліґ'єрі (дипломат і депутат), світогляд якого відобразився в його знаменитій «Божественній комедії», яка складається з трьох частин – «Пекло», «Чистилище» та «Рай». У поемі автор

розповідає про подорож раєм та пеклом, змальовує стан тогочасного суспільства, його духовне життя, доповнюючи своїми власними переживаннями. Обов'язок людини та громадянина вбачає у відплаті за гріхи. У «Божественній комедії» відбувається поступове переосмислення ролі людини у світі, Аліґ'єрі не відділяє людину від Бога, проте відстоює її гідність та активність.

Представником Раннього Відродження є Сандро Боттічеллі, який мав гостре бачення та тонку поетичність. Йому вдалося зазирнути до внутрішнього духовного світу людини, визнати сум та біль почуттями, притаманними людині та відтворити це на своїх полотнах, здебільшого, на релігійну тематику. Боттічеллі вважав, що душа людини шукає вічності, а тіло ув'язнює її. Серед його творів – «Мадонна дель Магніфікат», «Народження Венери», «Мадонна з книгою», «Благовіщення», «Містичне Різдво» та інші.

Раннє Відродження змістовно відображено у працях Франческо Петрарки та Джованні Бокаччо. Петрарка зображує людину того часу через індивідуальне та неповторне у ній. Літератор високо цінує власне життя, прагнення, досягнення та переживання. Заперечує те, що людина виконує завдання Бога та доводить це на власному досвіді.

У цей період в Італії ще існує релігійна культура, проте набуває більшого значення світська. Навіть папи оточують себе гуманістами, захищаючи митців.

Добу Високого Ренесансу яскраво представляють великі живописці Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті та Мікеланджело Буонаротті, які задали напрямок образотворчому мистецтву.

Творчість Леонардо да Вінчі представлена такими творами, як: «Благовіщення», «Поклоніння волхвів», «Мадонна з гвоздиною», «Святий Ієронім», «Тайна вечеря» (фреска), «Джоконда», «Мадонна в гроті» та ін. Як бачимо, більшість із них на релігійні сюжети. Найзнаменитішою картиною став портрет Мони Лізи Джоконди – її загадкова усмішка й досі є темою наукових досліджень. Вперше у мистецтві портретний жанр був поставлений на одну площину з композиціями на релігійну та міфологічну тематику. Окрім шедевральних живописних творів, Леонардо здійснив низку наукових відкриттів, зокрема розробив конструкцію парашута та гелікоптера, водолазного костюма та підводного човна.

Рафаель, послідовник да Вінчі, теж писав твори на біблійну тематику – «Сікстинська Мадонна», «Мадонна Соллі», «Розп'яття Гаварі», «Святий Севастіан», «Мадонна Пасадена», «Заручини Діви Марії», «Мадонна в зелені». Це далеко не повний перелік шедеврів майстра. Помітно, що він любив зображати саме Мадонну у численних її образах. Автор вдало синтезував ідеал краси з духовністю християнського ідеалу в образі материнства.

Варто зазначити, що у епоху Відродження образ Богоматері став перехідною ланкою між попередніми епохами та тою, що настала, оскільки він передавав моральну чистоту та духовність, хоча моделями виступали звичайні жінки. Це ще одне підтвердження звеличення культу жінки та образу материнства. Митці доби Відродження цим самим задовольняли інтерес до людської особистості, не відходячи від релігійних образів.

На замовлення папи Юлія II він в 1509 році виконує розписи особистих папських кімнат (станц) у Ватиканському палаці, що стало ідеєю примирення християнської релігії та античної культури. Художня реалізація розпису станц переросла у перемогу світського начала над духовним. Творчість Рафаеля відображає досконалість людського тіла, гармонію її внутрішньо обдарованого світу та багатомірність всесвіту.

Дух Високого Відродження найзмістовніше передає фреска Рафаеля «Афінська школа», на якій зображено Платона та Арістотеля в оточенні грецьких філософів. Вся композиція утворює ритміко-динамічну багатофігурну композицію.

Згодом, у 1990 році сучасники охарактеризували Рафаеля так: «невисокий на зріст, витончений, чемний, скоріше тендітний, ніж міцний, миловидий, як дівчина, з довгим густим волоссям по плечі, волоокій. Проте хода його тверда, а рука, що звикла до пензля, натруджена, як у професійного фехтувальника» [9, с. 192].

Скульптор цієї величної епохи Донателло започаткував круглу скульптуру та кінний монумент, які пронизані античним досвідом – бронзовий «Давид», пам'ятник Гаттамелаті (перший кінний монумент), статуя святого Георгія.

Не можна недооцінити масштабну спадщину Мікеланджело – скульптора, архітектора, живописця та поета. Це гігантська статуя Давида – найвідоміша у світі п'ятиметрова скульптура, фрескові розписи плафона Сікстинської капели у Ватикані, зокрема найвідоміша фреска «Створення Адама», статуя Мойсея, «Мадонна Доні» – єдина картина, яка збереглася, архітектурне оформлення площі Капітолія, Базилика Святого

Петра (найбільша церква у світі), скульптура «Раб, що помирає» (всього було створено шість подібних скульптур), проект бібліотеки Лауренціана.

Сікстинські фрески на ветхозавітні біблійні сюжети справедливо увійшли у світову історію мистецтва. Вони зображають творіння світу – від перших днів до потопа. Основними мотивами, які закладені у цьому розписі, є покаєння та спокута гріха. Творчість Мікеланджело пронизана трагічністю, розчаруванням, песимізмом, явним розчаруванням. В його картинах зникає образ людини-борця, оскільки, на його думку, будь-яка боротьба втратила сенс.

Отже, повністю руйнуючи аскетичне світосприйняття, митці епохи Відродження (Ренесансу) прославляли велич людини, її фізичну та духовну красу. Оскільки церква того часу ще мала велику силу, основні ідеї художників того часу втілювалися у творах з релігійною тематикою, але в їхніх картинах були відчутні існуючі протиріччя між гуманістичним, глибоким життєвим змістом та традиційними релігійними сюжетами.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні семантики біблійних образів у творчості митців епохи Відродження.

Висновки. У добу Відродження формується зовсім нова самосвідомість людини, серед духовних цінностей перевага надається благородству та особистим достоїнствам особистості. Сенс життя закладається не в спасінні душі, а у творчості, самопізнанні, служінні людству, суспільству, а не Богу. Бог, давши людині свободу волі, дав їй право самій творити свою долю та визначати власне місце у світі. Оскільки церква того часу ще мала

велику силу, основні ідеї художників того часу втілювалися у творах з релігійною тематикою, але в їхніх картинах були відчутні існуючі протиріччя між гуманістичним, глибоким життєвим змістом та традиційними релігійними сюжетами. Твори епохи Відродження передавали буття людини, навколо якої відбувалися біблійні картини, все це існувало в одній площині.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Є. Вплив мистецтва на становлення особистості в епоху Відродження. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць* / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 127–134.
2. Бибухин В. В. Новый ренессанс. Москва: МАИК «Наука», Прогресс-Традиция, 1998. С. 379.
3. Бицилли П. М. Место Ренессанса в истории культуры. [сост., предисловие и комментарии Б. С. Кагановича]. СПб.: Мифрил, 1996. С. 69.
4. Буркхардт Я. Культура Возрождения в Италии. Москва: Юрист, 1996. С. 200.
5. Винчи да Л. Избранные произведения: В 2 т.; общ. ред.: Б. В. Легран, А. М. Эфрос. СПб.: Изд. Дом «Нева», 2000. Т. 2. 479 с.
6. Гарен Э. Проблемы итальянского Возрождения. Избранные работы; [пер. с итал., вступит. ст. и ред. д.и.н. Л. М. Брагиной]. Москва: Прогресс, 1986. 392 с.
7. Дживелегов А. К. Творцы итальянского Возрождения: В 2 кн. Кн. 1. [общ. ред. и сост. Р. Хлодовского]. Москва: ТЕРРА-Книжный клуб; Республика, 1998. С. 127.
8. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли: В 5 т. Москва: Изд-во Академии художеств СССР, 1962. Т. 1. С. 470.
9. Лернер Л. В., Маркин Э. Б. Сколько цветов у «Радуги», или Дни Афанасия Лунева. Москва: Педагогика, 1990. 288 с.

10. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. Исторический смысл эстетики Возрождения. [сост. А. А. Тахо-Годи]. Москва: Мысль, 1998. С. 331.

11. Мальований П. Передумови становлення науки в епоху Відродження. *Всеукраїнська студентська науково – технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*. Тернопіль: НТУ, 2018. С. 29.

12. Стоян С. П. Культурно-історичні метаморфози символізму в європейському образотворчому мистецтві: Монографія. Київ: Вид. «Міленіум», 2014. 358 с.

References:

1. Antonova O. (2012). The influence of art on the formation of personality in the Renaissance. Zhytomyr: Franko's ZhDU [in Ukrainian].

2. Bibikhin V. (1998). New Renaissance. Moscow: MAIK "Science", Progress tradition [in Russian].

3. Bicilli P. (1996). Place of the Renaissance in the history of culture. SPb.: Mithril [in Russian].

4. Burkhardt J. (1996). Culture of the renaissance in Italy. Moscow: Lawyer [in Russian].

5. Vinci da L. (2000). Selected works. Vol. 2. Publ.: House "Neva" [in Russian].

6. Garen E. (1986). Problems of the Italian Renaissance. Moscow: Progress [in Russian].

7. Jivelegov A. (1998). Creators of the Italian Renaissance. Moscow: TERRA Book Club; Republic [in Russian].

8. The history of aesthetics (1962). Monuments of world aesthetic thought. Vol. 1. Moscow: Publishing House of the Academy of Arts of the USSR [in Russian].

9. Lerner L., Markin E. (1990). How many colors does the Rainbow have or the days of Athanasius Lunev. Moscow: Pedagogy [in Russian].

10. Losev A. (1998). Aesthetics of the Renaissance. Moscow: Thought [in Russian].

11. Malovanyi P. (2018). Prerequisites for the formation of science in the Renaissance. Ternopil: NTU [in Ukrainian].

12. Stoyan S. (2014). Cultural and historical metamorphoses of symbolism in European fine arts: Monograph. Kyiv: Type "Millennium" [in Ukrainian].

THE SEMANTICS OF RELIGIOUS IMAGES IN THE ART OF THE RENAISSANCE

Kavun V.

Purpose of research is to consider the culture and art of the Renaissance and explore the semantics of religious images of the outlined period. **Methodology.** The tasks posed in this work led to the use of the following research methods, namely: analysis and synthesis, generalization and systematization of theoretical material, comparison and generalization of the result obtained in the process of studying theoretical material and specialized publications covering this issue. The solution of the tasks was achieved by applying the comparative historical, descriptive, logical and systemic methods. **Scientific Novelty.** The semantics of biblical images in the works of Renaissance artists are revealed. **Conclusions.** In the Renaissance, a completely new self-consciousness of a person is formed, among spiritual values, preference is given to the nobility and personal merits of the person. The meaning of life is not laid in the salvation of the soul, but in creativity, self-knowledge, serving humanity, society and not God. God, giving man free will, gave him the right to create his own destiny and determine his place in the world. Since the church of that time still had great power, the basic ideas of artists of that time were embodied in works with a religious theme, but in their painting, there were existing contradictions between the humanistic, deep life content and traditional religious subjects. The works of the renaissance conveyed the being of the person around whom the biblical painting took place, all this was on one plane.

Key words: cultural heritage, Renaissance art, semantics, artistic ideal, culture, religion.